

Istraživanje studijske fotografije i kreativnog izražavanja

Jukić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:118362>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Odjel za umjetničke studije

Završni rad br. 64/MED/2023

Istraživanje studijske fotografije i kreativnog izražavanja

Student

Ivana Jukić, 0457/336

Mentor

Mario Periša, doc. art. dr. sc.

Sažetak diplomskog rada

Paul Caponigro, jedan od vodećih američkih fotografa pejzaža je rekao: “Jedno je fotografirati kako osoba izgleda, a drugo je snimiti fotografiju koja pokazuje tko je zapravo ona.”

Vodeći se tim citatom, ovaj rad nastoji istražiti kreativni proces kroz objektiv fotoaparata pri snimanju studijske fotografije. Kroz praktičan dio rad je fokusiran na fotografiranje djece u studiu, odnosno hvatanje njihovih emocija i povezanosti između njih te kasniju obradu u foto knjigu.

Pisani dio rada na detaljan način približava povijest studijske fotografije, opreme, napoznatije studijske fotografe i njihove značajne radove koji su ostavili neizbrisiv trag u povijesti fotografije. Uz to, fotografija kao vizualni medij nastoji iz prve ruke aktualnih subjekata približiti temu studijske fotografije i to kroz razgovor sa poznatim Hrvatskim modelom; Lejlom Filipović i poznatim Hrvatskim dizajnerom rasvjete; Sašom Mondecarom.

Ključne riječi:

Studijska fotografija, povijest studijske fotografije, fotografiranje djece u studiu, studijska oprema

Summary

Paul Caponigro, one of the leading American landscape photographers said: "It's one thing to photograph what a person looks like, it's another to take a photograph that shows who they really are."

Guided by this quote, this paper seeks to explore the creative process through the lens of a camera when shooting studio photography. Through the practical part, the work is focused on photographing children in the studio, that is, capturing their emotions and the connection between them, and later processing them into a photo book.

The written part of the paper presents in detail the history of studio photography, equipment, more famous studio photographers and their significant works that left an indelible mark in the history of photography. In addition, photography as a visual medium tries to approach the subject of studio photography first-hand from current subjects through a conversation with a famous Croatian model; Lejlo Filipović and the famous Croatian lighting designer; Saša Mondecar.

Keywords:

Studio photography, history of studio photography, photographing children in the studio, studio equipment

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za umjetničke studije

STUDIJ Diplomski sveučilišni studij Medijski dizajn

PRISTUPNIK Ivana Jukić

MATIČNI BROJ 0457/336

DATUM 28.9.2023.

KOLEGIJ Fotografija

NASLOV RADA Istraživanje studijske fotografije i kreativnog izražavanja

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Exploring studio photography and creative expression

MENTOR Mario Periša, doc. art. dr. sc

ZVANJE Docent

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. doc. art. Antun Franović- predsjednik povjerenstva
2. doc. art. dr. sc. Mario Periša- mentor
3. doc. art. Igor Kuduz - član
4. izv. prof. dr. sc. Dean Valdec - zamjenski član
- 5.

Zadatak diplomskog rada

BROJ 64/MEDD/2023

OPIS

Ovaj rad istražuje kreativni proces kroz objektiv fotoaparata pri snimanju studijske fotografije. Praktičan dio rada je fokusiran na fotografiranje djece u studiu, odnosno hvatanje njihovih emocija i povezanosti između njih.

Autorske fotografije su prikazane u formatu foto knjige, a fokus je stavljen na scenografiju, koja je prilagođena jednom povijesnom vremenu, dobro tehnički postavljenoj studijskoj rasvjeti i emociji modela koji prenose istinsku dječju nevinost kroz kadar.

U radu je potrebno :

- obraditi povijesni razvoj studijske fotografije
- opisati osnovne svjetlosne pozicije studijske rasvjete
- izraditi book s autorskom koncepcijom
- opisati i analizirati najpoznatije studijske fotografe i fotografije
- detaljno približiti temu kroz intervju sa studijskim modelom i dizajnerom rasvjete
- obraditi modernu studijsku fotografiju i umjetnost scenografije

ZADATAK URUČEN

18.10.2023

POTPIS MENTORA

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Ivana Jukić (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Istraživanje studijske fotografije i kreativnog izražavanja (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Ivana Jukić (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Istraživanje studijske fotografije i kreativnog izražavanja (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:

(upisati ime i prezime)

(vlastoručni potpis)

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Stručni doprinos rada	1
1.3. Struktura rada	2
2. Definicija i značaj studia i studijske fotografije.....	3
2.1. Studio	3
2.2. Studijska fotografija	3
3. Povijest studijske fotografije.....	5
3.1. Dagerotipija.....	5
3.2. Kalotipija.....	6
3.3. Suhe ploče	6
3.4. Filmovi i bljeskalice	7
4. Moderna studijska fotografija	8
5. Najpoznatiji studijski fotografi.....	9
5.1. Istaknuti svjetski studijski fotografi	9
5.2. Istaknuti hrvatski studijski fotografi	17
6. Studijske fotografije koje su ostavile trag	21
7. Modeli - važnost usmjeravanja i poziranja.....	29
8. Scenografija u studijskoj fotografiji.....	30
9. Važnost i vrste rasvjete	30
9.1. Prirodno ili studijsko osvjetljenje.....	31
9.2. Osnovna svjetlosna pozicija	31
9.3. Karakteristike svijetla i zakon reciprociteta	35
9.5. Kontinuirano osvjetljenje	36
9.4. Bljeskalice	37
9.6. Dodaci za rasvjetu	37
9.6.1. Softbox	37
9.6.2. Kišobrani	38
9.6.3. C-stalci za studijsku fotografiju	38
9.6.4. Svjetlomjer	38
9.6.5. Snoot	39
9.6.6. Prijenosni reflektori.....	39
10. Kamere, objektiv i njihova uloga u snimanju studijskih fotografija	40
10.1. Fotoaparati.....	40

10.2. Objektiv.....	41
11. Iz prve ruke - razgovor sa modelom i dizajnerom rasvjete	43
11.1. Model u svijetu studijske fotografije.....	43
11.2. Dizajner svjetla o svijetu studijske fotografije.....	46
12. Fotografiranje djece u studiu.....	47
13. Obiteljski foto albumi.....	48
14. Praktični dio: Autorske fotografije i foto knjiga	49
15. Zaključak.....	52
16. Popis literature	53

1. Uvod

1.1. Predmet i cilj rada

Cilj ovog diplomskog rada jest kroz autorske studijske fotografije djece prikazane u formatu foto knjige dočarati kreativnost izražavanja kroz objektiv fotoaparata. Fokus je na stavljen na scenografiju, koja je u potpunosti prilagođena jednom povijesnom vremenu, dobro tehnički postavljenoj studijskoj rasvjeti i emociji modela koji prenose istinsku dječju nevinost kroz kadar.

1.2. Stručni doprinos rada

Kroz istraživanje i dokumentacija o evoluciji fotografije te ranim pionirima ovaj rad pridonosi razumijevanju njezine povijesti.

Fotografijom, kao tehnikom zapisivanja stvarnosti na medij koji odaberemo, stvaramo trajne uspomene vremena koje ne možemo vratiti. Dobra studjska fotografija nije samo puko gledanja modela u objektiv. Ona nam pokazuje emociju modela, bilo to ljutnja, tuga, radost, uzbuđenje, a posebnost studijske fotografije je u tome što fotograf gradi scenu od početka, te uz pravilan odabir svjetla, modela i poze kreira fotografiju.

Ovaj rad se osvrće na detalje, zadire u srž intervjuirajući ljude koji bave poslom studijske fotografije. Kroz sugovornika za rasvjetu - Aleksandra Sašu Mondecara i sugovornika za temu "Osoba ispred objektiva" - Lejlu Filipović dobili smo odgovore na pitanja koja ne pronalazimo u literaturi.

Finalna prezentaciji je foto knjiga studijskih fotografija dviju sestara u dobi od 6mjeseci i 5 godina. Cijela scena je prožeta starinskim štihom, a kostimografija je birana po uzoru na prošlo stoljeće. U foto knjizi su prikazani citati istaknutih javnih ličnosti o djeci. Tipografija odgovara stilu, kao i stranice te korice knjige.

Doprinos razvoju fotografije kroz istraživanje i kreativno izražavanje može obogatiti medij i pomaknuti njegove granice.

1.3. Struktura rada

Ovaj rad je strukturiran u 16 cjelina od kojih kroz definiciju i značaj studijske fotografije prelazimo na samu povijest koja obuhvaća dagerotipiju, kalotipiju, suhe ploče te izum bljeskalice i filmova i kroz te teme opisujemo i detaljno dočaravamo na koji način je svaki od tih izuma doprinio studijskoj fotografiji.

Također se dotičemo moderne studijske fotografije te kroz prikaz najboljih svjetskih i hrvatskih studijskih fotografa obrađujemo i temu najpoznatijih i najistaknutijih studijskih fotografija koje su ostavile trag.

Bez dobrog modela nebi bilo ni dobre studijske fotografije, pa smo kroz temu važnost usmjeravanja i poziranja obradili sve što je potrebno za što bolju suradnju fotografa i modela tijekom studijskog fotografiranja kao i priprema za fotografiranje.

Prikazali smo i umjetnost scenografije i zašto je bitno stvaranje vizualno privlačnih setova ili okruženja unutar kontroliranog studijskog prostora.

Također, obradili smo i važnost svjetla i rasvjete te na koji način je razumjevanje istog važno ako želimo biti vrhunski fotograf neovisno o vrsti fotografije kojom se obavimo. U ovoj cjelini je obrađena i oprema koja je potrebna za studijsko snimanje.

2. Definicija i značaj studia i studijske fotografije

2.1. Studio

Fotografski studio je namjenski prostor u kojem fotografi stvaraju i snimaju fotografije u profesionalne ili umjetničke svrhe kontrolirajući okruženje u kojem mogu manipulirati osvjetljenjem, pozadinama, rekvizitima i drugim elementima. On ne mora nužno biti zatvorena lokacija već se studijem također zovu i vanjske lokacije sa kontroliranim rasvjetom.

Fotografski studio se koristi u različite svrhe, a neke od njih su: portretna fotografija, modna fotografija, fotografiju proizvoda itd.

2.2. Studijska fotografija

Studijska fotografija je način snimanja fotografija unutar kontroliranog okruženja, najčešće fotografskog studija s profesionalnom studijskom rasvjetom.

“Fotografije su u stvari uhvaćeno iskustvo, a kamera je po svojoj težnji za sticanjem idealna produžena ruka svijesti. Fotografirati znači prisvojiti fotografiranu stvar. To znači postaviti sebe u određeni odnos prema svijetu koji stvara osjećaj saznanja - I stoga osjećaj moći.” [1]

Studijska fotografija pruža fotografu mogućnost umjetničkog izražavanja svoje kreativnosti i vizije kontrolom različitih aspekata kao što su rasvjeta, kompozicija i rekviziti dok ih u istom trenu ne ometa vanjsko okruženje.

Također, ona se naširoko koristi za profesionalno portretno snimanje za dokumente, obiteljske portrete i korporativne portrete.

“Fotografija je moćno sredstvo izražavanja. Umjesto dugog opisa, koji ipak ne bi mogao stvoriti o nečemu točnu predodžbu, fotografska slika to čini jednostavno, pruža zornu opisnost i čovjek je može razumjeti naprvi pogled brže i bolje od pisane riječi.” [2]

Kao još jednu granu studijske fotografije treba izdvojiti snimanje proizvoda za oglase, kataloge i web shopove. Kontrolirano osvjetljenje i pozadine pomažu prikazati proizvode u njihovom najboljem svjetlu, ističući detalje i teksture.

Studijska fotografija je od velike važnosti kako za mlade neiskusne fotografe tako i za one nešto starije jer kod njih potiče kreativnost, umjetnički razvoj, raznovrsnost, dosljednost, priliku za eksperimentiranje te odličnu profesionalnu prezentaciju.

I kao što je Alexandre Buisse rekao: “Od prvog trenutka kada ste uzeli fotoaparat u ruke, vi ste na putu stvaranja. Postoji mnogo različitih etapa, mnogo različitih smjerova, a zapravo nema nikakvog konačnog odredišta.”

3. Povijest studijske fotografije

Studijska fotografija ima bogatu povijest koja se razvijala s razvojem fotografske tehnologije. Neki od najpoznatijih postupaka koji su pridonjeli revoluciji u fotografiji su svakako dagerotipija, kalotipija odnosno talbotipija, suhe ploče, filmovi, bljeskalice itd.

3.1. Dagerotipija

Kada govorimo o povijesti studijske fotografije, možemo reći da ona seže u rano 19. stoljeće. Godine 1839. Louis Daguerre uveo je postupak dagerotipije, a to je bila prva praktična metoda snimanja trajnih slika.

Postupak dagerotipije sastojao se od pripreme staklene ili metalne ploče, najčešće bakrene koja se onda prekriva tankim slojem joda.

Zatim se ploča postavlja u kameru i izlaže svjetlu kroz objektiv tokom određenog vremena. Tokom izlaganja, jod na ploči reagira s tragovima srebra na površini, stvarajući osjetljivi srebreni jodid.

Nakon izlaganja, ploča se postavlja iznad posude sa živom, koja isparava i reagira sa srebrenim jodidom na ploči. Ova reakcija stvara srebreni amalgam, vidljiv kao zamagljeni sivi sloj na ploči.

Slijedi fiksiranje, gdje se nakon razvijanja, ploča fiksira kako bi se zaustavile kemijske reakcije i spriječilo dalje tamnjenje slike.

Ploča se zatim čisti i zaštiti slojem laka kako bi se osigurala dugotrajnost slike.

“Osvijetljena mjesta su bijele boje, a neosvijetljena imaju tamni ton podloge; pozitiv se pozlaćuje u zlatnoj otopini” [3]

1839. Daguerre je otvorio prvi komercijalni studio za portretnu fotografiju u Parizu, Francuska.

Daguerreov studio bio je značajna prekretnica u povijesti fotografije, budući da je označio prijelaz iz eksperimentalne fotografije u komercijalno održivo poduzeće.

Problem kod rane fotografije, odnosno ranih fotografskih tehnike bio je taj što su zahtijevale dugo vrijeme ekspozicije, što je fotografiju u zatvorenom prostoru činilo manje atraktivnom nego onom na otvorenom prostoru.

S vremenom, kako se tehnologija razvijala, osvjetljenje i kemija omogućili su kraće vrijeme ekspozicije te je tako sredinom 19. stoljeća studijska fotografija postala praktičnija. Do sredine 19. stoljeća počeli su se pojavljivati studiji za portrete koji su nudili kontrolirano okruženje za snimanje portreta pojedinaca i obitelji. Ti rani studiji često su sadržavali složene pozadine, rekvizite i oslikane scene za simulaciju vanjskih okruženja.

3.2. Kalotipija

Kalotipija je izum engleskog pionira fotografije Williama Henry Fox Talbota. To je postupak fotografskog procesa koji je bio napredan u odnosu na dagerotipiju, naime Talbot je otkrio tzv. negativ, iz kojeg se moglo napraviti više primjeraka jedne fotografije.

“Razvijena slika na papiru fiksirana je natrijevim hiposulfitom. "Negativ", kako ga je nazvao Talbot, mogao je proizvesti neograničen broj pozitivnih slika jednostavnim kontaktnim ispisom na drugom komadu osjetljivog papira. Talbotov postupak je u tom pogledu bio superiorniji od dagerotipije, koja je dala jednu pozitivnu sliku na metalu koja se nije mogla umnožiti. Talbot je patentirao svoj proces 1841.” [4]

3.3. Suhe ploče

U 1871. Godini došlo je do širokog usvajanja fotografije suhe ploče, koja je dodatno smanjila vrijeme ekspozicije i omogućila veću fleksibilnost u postavkama studija. Zaslužnim za taj izum smatra se fotograf Richard Leach Maddox, a njegovu je formulu doradio Bennett.

Studijska fotografija postala je istaknuto sredstvo za snimanje službenih portreta, dokumentiranje važnih događaja, pa čak i eksperimentiranje s umjetničkim kompozicijama.

“George Eastman 1879. godine stvorio je mašinu za lijevanje ploča otvorivši Eastman Film and Dry Plate Company. Kako je staklo kao medij bio vrlo osjetljivo, a fotografiranje sporo, Eastman je 1884. patentirao prvi film u rolama, a 1888. usavršio svoj Kodak fotoaparat koji je prodavao uz marketinški slogan”You press the button we do the rest”. Kamera je imala 100 snimaka, a novopečeni fotografi nisu trebali znati praktički ništa o fotografiji jer se cijela kamera predavala Kodaku čiji djelatnici bi razvili film, a u kameru stavili novi.” [5]

3.4. Filmovi i bljeskalice

Značajan napredak fotografiji donosi 20.stoljeće razvojem brzih filmova i elektronske bljeskalice. To je omogućilo kreativniju kontrolu nad rasvjetom.

Ovo je razdoblje doživjelo uspon kulturnih portretnih fotografa poput Yousufa Karsha i Annie Leibovitz, koji su koristili studijske postavke za snimanje nezaboravnih portreta značajnih pojedinaca.

4. Moderna studijska fotografija

Moderna studijska fotografija oslanja se na naprednu opremu, tehnike osvjetljenja i naknadnu obradu za postizanje zadivljujućih i svestranih vizualnih rezultata.

Moderna studijska fotografija ima koristi od širokog spektra napredne opreme i tehnologije. Visokokvalitetni digitalni fotoaparati, svestrani objektiv i sofisticirani sustavi osvjetljenja pružaju fotografima neviđenu kontrolu nad kvalitetom slike i kreativnim izražavanjem. Softver za naknadnu obradu omogućuje fino podešavanje i poboljšanje slika.

Rasvjeta je ključni aspekt studijske fotografije. Fotografi imaju pristup raznim postavkama osvjetljenja, uključujući softboxove, kišobrane, kozmetičke posude i još mnogo toga. Ovi alati omogućuju manipulaciju smjerom svjetla, intenzitetom i kvalitetom kako bi se postigla određena raspoloženja i efekti.

Moderni studiji nude niz opcija za pozadinu, od jednobojnih do teksturiranih pozadina, kao i mogućnost stvaranja prilagođenih setova za tematska ili kreativna snimanja.

“Zeleni ekrani (green screen) se koristi kao pozadina pri snimanju filma, fotografije ili televizijskog programa, tako da se pozadina iza glumca ili modela može lako zamjeniti bilo kojom drugom fotografijom.” [6]

Studijska fotografija i dalje je popularna za portretnu fotografiju, ali su se njezine primjene proširile. Modna fotografija, fotografija proizvoda, fotografija hrane, pa čak i eksperimentalni umjetnički projekti često koriste studijske postavke zbog precizne kontrole koju nude.

S pojavom digitalne fotografije, naknadna obrada je postala sastavni dio studijske fotografije. Fotografi mogu poboljšati slike koristeći popularne programe za korekciju boja, retuširanjem i manipulacijom, a to dovodi do drugačijih i dojmljivih konačnih rezultata.

5. Najpoznatiji fotografi

Pojedini fotografi ostavili su značajan utjecaj na svijet fotografije, utječući na način na koji percipiramo i stvaramo fotografije u studijskom okruženju.

5.1. Istaknuti svjetski fotografi

Slika 5.1. Yousuf Karsh

Izvor: <https://photoquotes.com/author/yousuf-karsh>

Yousuf Karsh (1908. – 2002.) je poznati armensko-kanadski fotograf portreta, proslavljen svojim kulturnim portretima nekih od najistaknutijih ličnosti 20. stoljeća. Njegove portrete karakterizira besprijeckorno osvjetljenje, posvećenost detaljima i sposobnost da uhvati bit i osobnost svojih subjekata.

Karshov interes za fotografiju doveo ga je do pozicije šegrta kod Johna Garoa, fotografa portreta iz Bostona. Ova praksa odigrala je ključnu ulogu u oblikovanju Karshovih fotografskih vještina te je on 1932. godine otvorio vlastiti studio za portrete u Ottawi u Kanadi. Njegov je studio brzo stekao reputaciju po proizvodnji upečatljivih i izražajnih portreta.

Slika 5.2. Annie Leibovitz

Izvor: <https://unitednationsofphotography.com/2019/04/12/icons-of-photography-annie-leibovitz/>

Annie Leibovitz (1949.- danas) je američka fotografkinja portreta poznata po svojim kulturnim slikama koje hvataju bit njezinih subjekata i često prenose snažne emocije. Leibovitz je snimala iskrene i intimne portrete rock zvijezda, umjetnika i kulturnih ikona tog vremena.

Kroz rad za časopise Rolling Stone i Vanity Fair vidjeli smo neke od najprepoznatljivijih slika u modernoj pop kulturi. Posebno su poznati njezini portreti Johna Lennona i Yoko Ono, snimljeni neposredno prije Lennonove smrti.

Doprinosi Annie Leibovitz fotografiji nadilaze portrete slavnih. Ona ima jedinstvenu sposobnost da uhvati bit svojih subjekata, što je čini jednom od najutjecajnijih fotografkinja svoje generacije.

Slika 5.3. Richard Avedon

Izvor: <https://nypost.com/2020/10/17/fashion-photographer-richard-avedons-life-was-far-from-glamorous/>

Richard Avedon (1923.- 2004.) je revolucionarni američki modni i portretni fotograf poznat po svom inovativnom pristupu fotografiji i utjecajnom doprinosu svijetu mode i umjetnosti. Njegov osebujni stil i sposobnost da uhvati bit svojih subjekata učinili su ga jednim od najlegendarnijih fotografa 20. stoljeća.

Avedon je zaslužan za revoluciju u modnoj fotografiji odvajanjem od tradicionalnih, statičnih poza i uvođenjem dinamičnog pokreta i emocija u svoje slike.

Radio je za prestižne modne časopise poput Harper's Bazaara i Voguea, gdje je svojim avangardnim pristupom preoblikovao percepciju industrije o ljepoti i stilu.

Avedonove portrete često je karakterizirala njihova spontanost, hvatanje iskrenih trenutaka i sirovih emocija.

Često je koristio osvjetljenje visokog kontrasta kako bi stvorio dramatične efekte i istaknuo značajke svojih subjekata.

Slika 5.4. Irving Penn

Izvor: <https://unitednationsofphotography.com/2019/12/13/icons-of-photography-irving-penn/>

Irving Penn (1917.- 2009.) je bio vrlo utjecajan američki fotograf poznat po svojim iznimnim doprinosima modnoj fotografiji, portretu i mrtvoj prirodi. Njegov osebujni stil, posvećenost detaljima i inovativan pristup fotografiji izdvajaju ga kao umjetnika vizionara. Pennova pomna pažnja posvećena detaljima i inovativan pristup kompoziciji doveli su do nekih od najlegendarnijih modnih i portretnih fotografija 20. stoljeća. Posebno se ističe njegov rad za časopis Vogue i njegova serija "Small Trades" u kojoj je dokumentirao radnike raznih zanimanja.

Jedan od Pennovih zapaženih projekata bila je serija "Small Trades" u kojoj je na jednostavan način fotografirao radnike i trgovce iz različitih kultura, naglašavajući dostojanstvo njihova rada.

Slika 5.5. Helmut Newton

Izvor: <https://grazia.hr/helmut-newton-perverzija-i-ljepota-dokumentarni-film/>

Helmut Newton (1920.- 2004.) je poznat po svojoj provokativnoj i često kontroverznoj modnoj fotografiji. Newtonov rad dovodi u pitanje tradicionalne norme ljepote i spola. Njegovo dramatično osvjetljenje i odvažne kompozicije često su pomicala granice medija. Istraživao je teme moći, erotike i fetišizma u svojim slikama.

Njegove su fotografije često prikazivale snažne, samouvjerene žene u dominantnim ulogama, izazivajući tradicionalne rodne uloge.

Newtonov je rad revolucionirao modnu fotografiju spajanjem mode s umjetnošću i stvaranjem narativa unutar njegovih slika.

Njegove slike pojavile su se u vodećim modnim časopisima kao što su Vogue, Harper's Bazaar i Elle.

Slika 5.6. Diane Arbus

Izvor: <https://www.sleek-mag.com/article/diane-arbus-best-photographs/>

Diane Arbus (1923.-1971.) je američka fotografkinja poznata po svojim jedinstvenim i često kontroverznim portretima koji su istraživali marginalizirane i nekonvencionalne aspekte društva. Njezin je rad doveo u pitanje tradicionalne predodžbe o ljepoti i normalnosti, nudeći uvid u živote ljudi i skupina koje mainstream kultura često zanemaruje. Diane Arbus s vremenom je svoj fokus prebacila s komercijalne fotografije na portretnu fotografiju, razvijajući stil koji će postati njezin zaštitni znak.

Njezini portreti često su prikazivali pojedince na rubu društva, uključujući cirkuske izvođače, transrodne osobe te osobe s fizičkim i mentalnim poteškoćama.

Arbusin rad naišao je i na pohvale i na kontroverze. Neki su je hvalili zbog humaniziranja marginaliziranih skupina, dok su je drugi kritizirali zbog iskorištavanja ranjivih subjekata.

Slika 5.7. Edward Steichen

Izvor: <https://iphf.org/inductees/edward-steichen/>

Edward Steichen (1879.-1973.) je luksemburško-američki fotograf i slikar koji je odigrao ključnu ulogu u oblikovanju razvoja fotografije kao umjetničke forme. Bio je poznat po svojoj svestranosti, inovativnom pristupu fotografiji i značajnom doprinosu komercijalnoj i umjetničkoj fotografiji.

Steichen je bio istaknuta figura u pokretu piktorijalista, čiji je cilj bio uzdići fotografiju na status likovne umjetnosti.

Koristio je tehnike poput mekog fokusa, složenih postupaka tiskanja i manipulacije u tamnoj komori kako bi stvorio fotografije koje su nalikovale slikama.

U 1920-ima Steichenov stil evoluirao je zajedno s pojavom modernizma. Prešao je s piktorijalističkog pristupa na izravniji i objektivniji stil, poznat kao "ravna fotografija".

Slika 5.9. Mario Testino

Izvor: <https://mvmagazine.com/en/italy-through-the-lens-of-mario-testino/>

Mario Testino (1954.- danas) je istaknuti peruanski modni i portretni fotograf poznat po svojim glamuroznim i dinamičnim slikama. Radio je s brojnim poznatim osobama, modelima i brendovima, ostavivši značajan trag u svijetu modne fotografije.

Testinov proboj dogodio se kada je dobio narudžbu da fotografira modnu priču za britanski Vogue 1976. Godine. Brzo je stekao priznanje za svoj živahni i glamurozni stil, hvatajući bit mode, ljepote i luksuza.

Testino je poznat po svojim portretima članova britanske kraljevske obitelji, uključujući princezu Dianu te vojvodu i vojvotkinju od Cambridgea.

Testino "Serija ručnika" kolekcija je intimnih i iskrenih portreta slavnih osoba i modela umotanih u ručnike. Ova serija prikazuje osobniju i opušteniju stranu njegovih subjekata, izazivajući tradicionalnu glamuroznu sliku.

5.2. Istaknuti hrvatski studijski fotografi

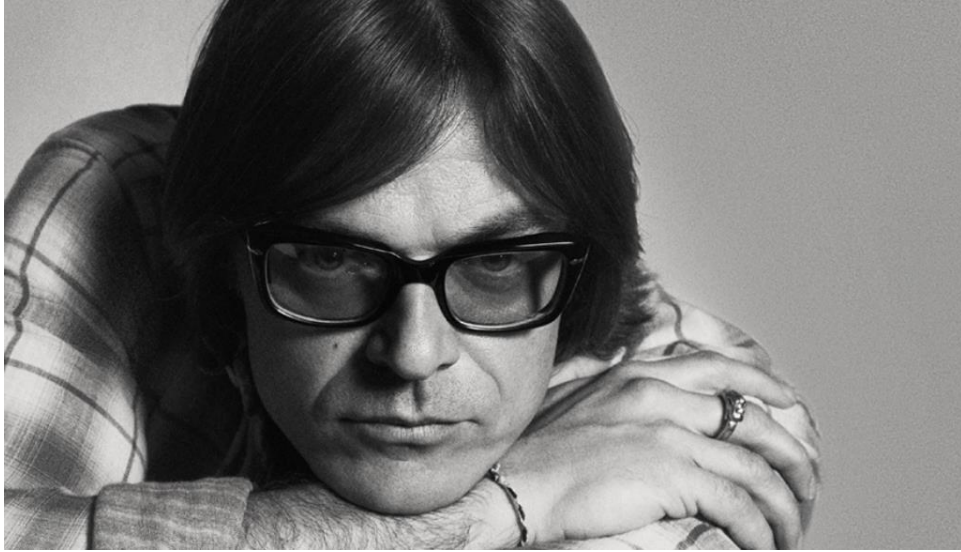

Slika 6.2. Mario Romulić i Dražen Stojčić

Izvor: <https://www.flickr.com/photos/75214299@N02/6770472731>

Mario Romulić i Dražen Stojčić su poznati po svojoj kreativnoj i inovativnoj studijskoj fotografiji, često spajajući tradicionalnu fotografiju s digitalnom manipulacijom kako bi stvorili vizualno zapanjujuće slike. Radili su s raznim klijentima, uključujući modne marke i kulturne institucije.

“Tim Romulić-Stojčić u svom radu koristi najsofisticiraniju fotografsku i videografsku opremu koja im omogućuje izlaganje radova u vrtoglavim formatima, a njihova pedantnost, profesionalnost i posvećenost detaljima postali su ikonski potpis njihove produkcije.” [7]

Slika 6.3. Mario Sorrenti

Izvor: <https://the-talks.com/interview/mario-sorrenti/>

Mario Sorrenti, iako rođen u Napulju u Italiji, odrastao je u New Yorku gdje je razvio ljubav prema fotografiji i slikanju. Mario ima i hrvatskih korijena pa ga svrstavamo među naše fotografe. Postao je poznat nakon što je napravio niz intimnih fotografija svoje djevojke Kate Moss na Djevičanskim otocima. Te fotografije je vidio Calvin Klein i one su kasnije postale fotografije za kampanju i proslavile Sorrentia.

Mario je fotografirao za The New York Times, Self Service i mnoga izdanja Voguea. Neki od njegovih najpoznatijih klijenata su Calvin Klein, Ferragamo, Chanel, Hugo Boss, Tom Ford i Yves Saint Laurent. Također, iskušao se i u pisanju, pa je objavio i nekoliko knjiga od kojih se neki njegovi radovi nalaze u stalnim zbirkama Muzeja Victoria & Albert i Nacionalne galerije portreta u Londonu.

Sorrenti je za svoje fotografije rekao: “Ne bih rekao da su moje fotografije nostalgичne, ali mislim da sve imaju emociju koja vas možda odvuče daleko od sadašnjosti.” [8]

Slika 6.4. Damir Hoyka

Izvor: <http://www.kronikevg.com/foto-damir-hoyka-predstavio-svoju-prvu-djecju-knjigu-pustolovine-tizenili-eksperiment/>

Damir Hoyka je modni i portretni fotograf osebnog stila. Njegov rad često spaja modernu estetiku s daškom elegancije, a surađivao je s uglednim modnim markama i časopisima.

“Izlagao je na više od devedeset samostalnih i grupnih izložbi, objavio tisuće fotografija, tri fotomonografije, esej o fotografiji „Fotosofia“ i nagrađeni SF roman „Xavia“. Autor je seminara za naprednu fotografiju Fotosofia i fotoportala www.fotosofia.info. Rad mu je fokusiran na područja umjetničke i primijenjene (reklamne) fotografije. Član je ULUPUH-a i HZSU-a.” [9]

Slika 6.5. Martina Špoljarić Pracaic

Izvor: <http://www.kronikevg.com/foto-damir-hoyka-predstavio-svoju-prvu-djecju-knjigu-pustolovine-tizenili-eksperiment/>

Martina Špoljarić Pracaic poznata je studijska fotografkinja koja se specijalizirala za fotografiranje novorođenčadi, djece i trudnica. Osvojila je brojne nagrade za svoje radove snimane u studiu Precious moments by Martina.

Jedna od najpoznatijih Martininih fotografija je ona na kojoj je prikazano pet žena na kojoj svaka hrani dijete na različit način; od dojenja, hranjenja na bočicu, hranjenja preko sonde do izdajanja. Posebnost te fotografije krije se u poticanju različitosti i prihvaćanju istih. Martina je ovom fotografijom uspjela izazvati pozitivne komentare i povećati svijest o različitosti.

6. Studijske fotografije koje su ostavile trag

Više od imena i lica samih fotografa pamtimo fotografije koje su ostavile trajan trag u istom svijetu.

Slika 7.1. Afganistanska djevojka

Izvor: <https://www.fot-o-grafiti.hr/nauci/portret/najpoznatiji-portreti-afganistanska-djevojka>

Afganistanska djevojka je fotografija koju je 1984. godine fotografirao Steve McCurry. Jedna od najprepoznatljivijih fotografija u svijetu je portret mlade afganistanske djevojke, izbjeglice koju karakteriziraju prodorne zelene oči. Fotografija je zabilježila snažan izraz lica mlade djevojke koji odražava sve poteškoće izbjeglica i probleme s kojima se one suočavaju. “Prljavštinom umrljano lice i poderan ogrtač, iskrena ljepota njezinog snažnog i prestrašenog i hrabrog pogleda, izazvali su suosjećanje, divljenje i poštovanje širom svijeta.” [10]

Slika 7.2. Majka migrantica

Izvor: <https://express.24sata.hr/life/tragicna-prica-o-zeni-koja-je-postala-lice-velike-depresije-23494>

Majka migrantica fotografirana 1936. godine fotoaparatom Dorothee Lange. Ova fotografija snimljena je tijekom Američke Velike depresije, a prikazuje siromašnu majku sa svojom djecom. Slika je postala simbolom ekonomskih borbi tog doba i ostaje snažan prikaz ljudske cijene siromaštva.

Na fotografiji se nalazi migrantica Florence Owens Thompson i njezino troje djece. Ova tridesetdvoletna poljoprivredna radnica i njena djeca su prikazani kako zajedno u šatoru u kampu berača graška u Nipomu u Kaliforniji sjede zbijeni jedan pored drugog. No, umjesto lica djece, vidimo samo raščupane glave pripijene uz majku kao jedinu sigurnu luku.

“Langeov rad povezao je deskriptivni stil dokumentarne fotografije s načelom društvenog angažmana. Postao je kamen kušnje za fotografe koji smatraju da njihov rad ne treba samo bilježiti društvene uvjete, već i uvjeriti ljude da ih poboljšaju.” [11]

Slika 7.3. Ručak na vrhu nebodera

Izvor: https://vigilare.info/svasta_nesto/2022/09/znete-li-ko-je-autor-svjetski-poznate-fotografije-rucak-na-vrhu-nebodera-iz-1932/

Ručak na vrhu nebodera; Charlesa C. Ebbetsa prikazuje 11 građevinskih radnika koji opuštено razgovaraju i ručaju na gredi visoko iznad New Yorka tijekom izgradnje Rockefeller centra. Snimljena je na 69 katu i postala trajni simbol američke odlučnosti i izazova s kojima su se radnici suočavali tijekom Velike depresije.

“Samo nekoliko metara ispod radnika najvjerojatnije se nalazio potpuno završen pod. Čak i da je gotovi pod postojao, slika je svejedno zastrašujuća za vidjeti, s obzirom na to da radnici ne nose nikakvu zaštitnu opremu i da su oko 800 stopa iznad ulica ispod.”[12]

Slika 7.4. Dovima sa slonovima

Izvor: <https://diva.vecernji.hr/moda/avedon-fotograf-koji-je-otkrio-dior-816>

Dovima sa slonovima; Richard Avedon je modna fotografija na kojoj je prikazan model Dovima u elegantnoj haljini. Dovima se nalazi između dva slona koji stvaraju međusobni kontrast. Gotovo je nemoguće ne primjetiti ovu vizualno upečatljivu fotografiju igracioznog modela i masivnih životinja.

Slika 7.5. Identični blizanci

Izvor: <https://hr.legaltechnique.org/articles/istoriya/pro-urodov-i-lyudej-neprilichnie-snimki-diani-arbus-bull-novosti-v-fotografijah.html>

Identični blizanci; Diane Arbus je portretna fotografija sedmogodišnjih blizanki Cathleen i Colleen u identičnoj odjeći, a snimljen je 1967. Godine i postao je ikoničan prikaz Arbusinog istraživanja identiteta i individualnosti kroz njen karakterističan jeziv pristup.

“Od svih njezinih radova najveću popularnost stekli su jednojajčani blizanci; ili bi mnogi mogli reći da je poznat po raznim emocijama i percepcijama koje umjetnost izaziva u ljudima. Na letimičan pogled čini se kao normalna fotografija dviju vrlo sličnih djevojaka. Nevino stoje u gotovo sličnoj pozi, gledajući u kameru dok ih stranac fotografira. Dio nevjerovatne sličnosti bio je zato što se Arbus pobrinula da se pomno obrati pažnja na sitne detalje o tome kako su se djevojke odjenule i predstavile pred kamerom. Međutim, u svom poricanju, 'razlike' u paralelizmu i uniformnosti prikazane na fotografiji polako se i neizbježno uvlače u um gledatelja. Sama fotografija postaje savršena metafora za odnos između "umjetnosti" i "stvarnosti": prijelaz između sklada i nevinosti u nesrazmjerno i uznemirujuće.” [13]

Slika 7.6. Nastassja Kinski i zmija

Izvor: <https://www.anothermag.com/art-photography/10549/when-avedon-shot-nastassja-kinski-and-a-boa-constrictor>

Nastassja Kinski i zmija; Richarda Avedona je fotografija na kojoj je prikazana glumica Nastassju Kinski koja leži na hladnom betonu dok po njoj gmiže burmanski piton. Nastassja je fotografiranje koje je trebalo satima odradila vrlo profesionalno, smireno I imala je sve pod kontrolom dok je piton bio omotan oko njenog tijela. Fotografija je pomalo apstraktna I opasna, izaziva u ljudima neugodu a u isto vrijeme uzbuđljivost I opasnosti te potiče na razmišljanje o povezanosti čovjeka i životinje.

Slika 7.7. Dali Atomicus

Izvor: <https://www.artsy.net/artwork/philippe-halsman-atomicus-1>

Dali Atomicus; Philippe Halsmana je zanimljiv zajednički rad nadrealističkog umjetnika Salvadora Dalija i fotografa Philippea Halsmana prikazuje Dalija u zraku zajedno s letećim mačkama, poprskanom vodom i letećim namještajem. Fotografija nije nastala iz prve i dijelo je naknadne montaže.

“Izvorna, neretuširana verzija fotografije otkriva sve tajne: asistent je podigao stolicu s lijeve strane okvira, žicama su objesili štafelaj i sliku, a podnožje je bilo podignuto. Nije bilo skrivenog trika s letećim mačkama ili mlazom vode. Za svaki snimak, Halsmanovi pomoćnici - uključujući njegovu suprugu Yvonne i jednu od njegovih kćeri, Irene - bacili su mačke i sadržaj pune kante vode. Nakon svakog pokušaja, Halsman je razvijao i tiskao film dok je Irene čuvala i sušila mačke.” [14]

Slika 7.1. Le Violon d'Ingres

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Le_Violon_d%27Ingres

Le Violon d'Ingres je fotografija nadrealističkog umjetnika Man Raya, a prikazuje manekenku Kiki u turbanu. Ray je naslikao f-rupe instrumenta na Kiki promijenio ono što je izvorno bio klasični akt. “Transformacija Kikina tijela u glazbeni instrument s grubim dodatkom nekoliko poteza kistom čini ovu sliku duhovitom, ali njezino bezruko tijelo također je uznemirujuće za razmišljanje. Čini se da naslov sugerira da je sviranje violine bilo Ingresov hobi, dok je igranje s Kiki bila zabava za Mana Raya. Slika održava napetost između objektivizacije i uvažavanja ženskog oblika.” [15]

7. Modeli - važnost usmjeravanja i poziranja

Modeli igraju ključnu ulogu u studijskoj fotografiji, pomažući fotografima da ožive svoje kreativne vizije i izlože razne proizvode, modne predmete ili umjetničke koncepte.

Kod svakog studijskog fotografiranja bitno je odabrati modela koji izgledom i stilom odgovara temi snimanja te ga obavijestiti o konceptu i zahtjevima koji se od njega traže. Također bitno je iskomunicirati sve što zahtjevamo od modela, kao što je npr. Određena garderoba ili šminka.

Tijekom snimanja bitno je opustiti modela i jasnim i konciznim uputama komunicirati, odnosno voditi ga kroz različite poze kojima će najvjerođostojnije prikazati određen predmet ili proizvod koji fotografiramo te tako prenjeti našu viziju.

Bitno je da model garderobu i stajling prilagodi temi snimanja te da surađuje sa stilstima, frizerima i vizažistima kako bi fotografija bila što kvalitetnija. Također, uz to je bitno i prilagoditi postavke osvjetljenja kako bi poboljšali značajke modela i cjelokupni ugođaj fotografije.

Dobar model će uz našu pomoć istraživanja najboljeg kuta snimanja, pomoći sa nizom poza koje ističu linije tijela modela i stvaraju vizualni interes.

Najboljim fotografima smatramo onima koje su snimili istinske emocije na modelima, te veze između modela ako se na fotografijama nalazi više od jednog modela.

Svakom modelu treba ostaviti prostora da unesu svoju osobnost i kreativnost na snimanje te biti strpljiv i prilagodljiv kako bi iz svega izvukli najbolji rezultat..

“Suradnja s modelima u fotografskom studiju zahtijeva učinkovitu komunikaciju, kreativnost i pristup pun poštovanja. Radeći zajedno i gradeći pozitivan odnos, fotografi i modeli mogu stvoriti uvjerljive i dojmljive slike koje odjekuju kod gledatelja.” [16]

8. Scenografija u studijskoj fotografiji

“Scenografija je skup vizualnih, ukrasnih, oslikanih, trodimenzionalnih ili arhitektonskih elemenata, te svjetlosnih efekata koji određuju prostor glumačkoga djelovanja.” [17]

Scenografija u studijskoj fotografiji odnosi se na umjetnost i praksu stvaranja vizualno privlačnih setova ili okruženja unutar kontroliranog studijskog prostora. Ova se tehnika koristi za poboljšanje naracije, teme ili raspoloženja fotografije, često brišući granicu između stvarnosti i mašte. Scenografija uključuje pažljiv odabir i raspored rekvizita, kulisa, rasvjete i drugih elemenata kako bi se stvorila zadivljujuća vizualna priča.

9. Važnost i vrste rasvjete

Razumijevanje svjetla nužno je ako želite biti vrhunski fotograf, bez obzira radi li se o pejzažima, portretima, makro, uličnoj fotografiji ili bilo kojem drugom tipu fotografije.

Aleksandar Mondecar je u svojoj knjizi ‘Uvod u kazališnu rasvjetu’ o kontroli rasvjete rekao sljedeće: “Regulacija svijetla jedan je od najvažnijih elemenata rasvjete pa treba dobro poznavati njezine zakonitosti i tehničke podatke koji omogućavaju njeno pravilno funkcioniranje” [18]

Osvjetljenje može utjecati na ugođaj fotografije na mnogo različitih načina, a u studijskoj fotografiji osvjetljenje igra ključnu ulogu u oblikovanju raspoloženja, atmosfere i cjelokupnog izgleda fotografije. Različite postavke osvjetljenja mogu proizvesti različite efekte, naglašavajući određene aspekte subjekta dok minimaliziraju druge. Ključ za svladavanje rasvjete je razumijevanje kako različite postavke i različiti svjetlosni izvori utječu na subjekt i njihovo prilagođavanje prema željenom vizualnom ishodu. Odabir tehnike ovisi o raspoloženju, priči i emocijama koje želite prenijeti svojim fotografijama. Koristimo različite svjetlosne izvore

9.1. Prirodno ili studijsko osvjetljenje

Često se postavlja pitanje postoje li prednosti prirodnog osvjetljenja nad studijskim ili to ovisi o vrsti foto i video produkcije i našem budžetu.

Kada koristimo prirodno svjetlo, jedna od najvećih prednosti je to što za fotografije na prirodnom svjetlo ne trebamo kupiti skupu rasvjetu ili unajmiti prostor jer je ono besplatno, ali nije nam uvijek dostupno pa je to velik nedostatak prirodnog svjetla. Također, jako je podložno vremenskim uvjetima i općenito dobu dana.

Ako želimo koristiti prirodno svjetlo u zatvorenom prostoru dolazi do problema jer obično studio/prostor obično nije dovoljno otvoren da bi dovoljna količina svjetla ušla kroz prozore.

Iz tog razloga se studijska rasvjeta pokazala kao bolji izbor u zatvorenom prostoru gdje se može kontrolirati. Studijska rasvjeta nam omogućava da prema potrebama i željama prilagodimo smjer i intenzitet rasvjete što nam je korisno ne samo u fotografiji nego i u videoprodukciji jer na taj način možemo do krajnjih granica stvoriti određeno raspoređenje na sceni.

Osim same cijene opreme, koja je nedostatak studijske rasvjete, potrebno je uložiti novac i za kupnju ili najam prostora odnosno studija. Također, bitno je dobro poznavati barem osnove studijske rasvjete kako ni postigli željeni efekt.

Rasvjeta se može podijeliti u dvije glavne skupine – stroboskopska rasvjeta i kontinuirana rasvjeta.

9.2. Osnovna svjetlosna pozicija

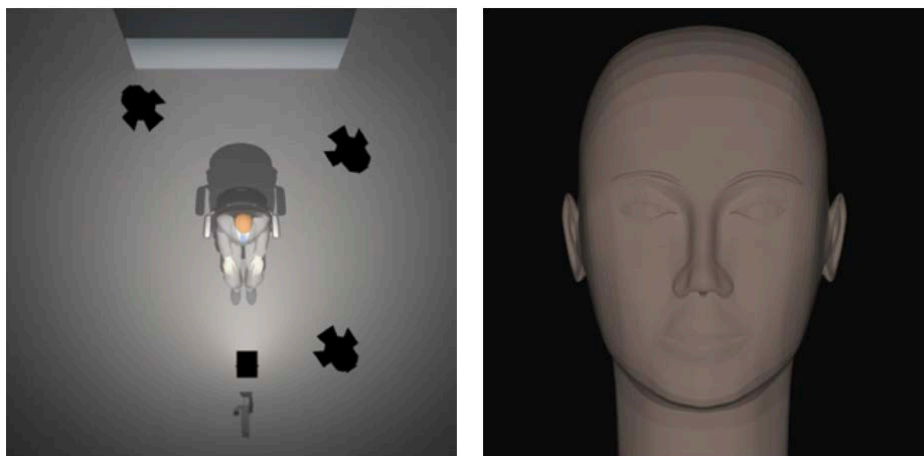
OSP ili osnovna svjetlosna pozicija je ključni element u fotografiji koji se koristi za osvjetljavanje subjekta, objekta ili scene. Eksperimentiranje s različitim položajima osnovne svjetlosne pozicije omogućuje širok spektar umjetničkih mogućnosti u fotografiji.

Fotografi pomoću osnovne svjetlosne pozicije stvaraju dojam treće dimenzije.

“Osnovna svjetlosna pozicija ujedinjuje sve zadaće svjetla u fotografskim medijima, i

predstavlja temelj izučavanja filmske i televizijske rasvjete. Sastoji se od četiriju svjetala, odnosno četiriju funkcija: glavnoga, dopunskoga, stražnjega i pozadinskoga, od kojih svako ima precizno određenu ulogu u oblikovanju slike.” [19]

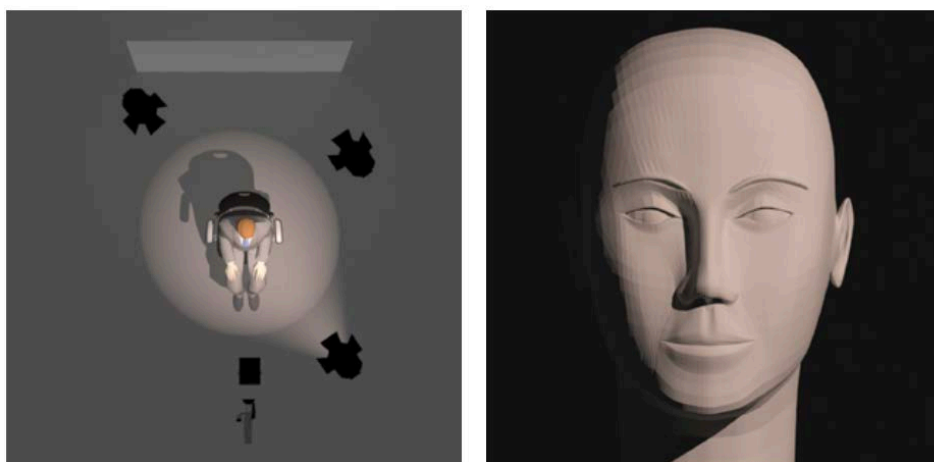
Glavno ili ključno svjetlo može biti tvrdo ili meko, a daje gledatelju dojam da je jedini izvor svjetla na sceni jer modelira volumen objekta koji snimamo,. Daje nam dovoljno svjetla za potrebnu ekspoziciju i njime korigiramo sjene koju fotograf želi postići.

Slika 9.2.1. Glavno svjetlo
Izvor: B.Popović; Oblikovanje svjetla za televiziju i film

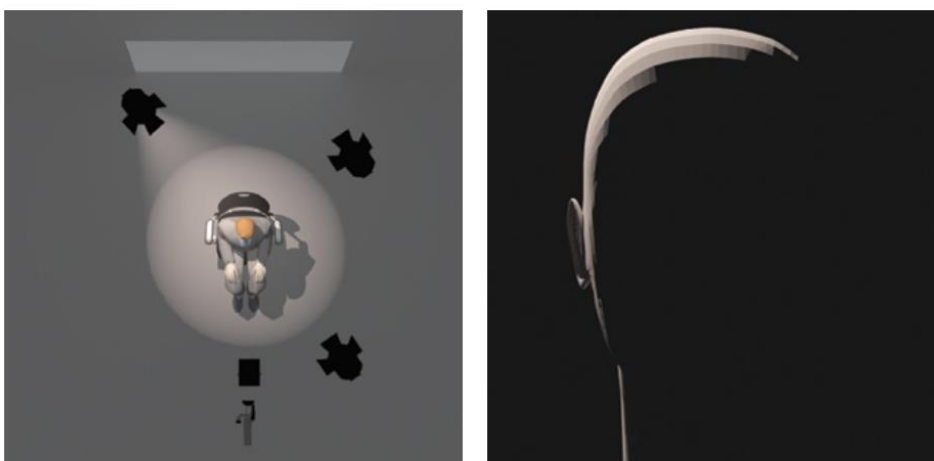
“Dopunsko svjetlo ublažava kontrast stvoren djelovanjem glavnoga svjetla, a to postiže prosvjetljavanjem sjena. Kako gledatelj treba steći dojam da je glavno svjetlo jedini izvor svjetla u kadru, dopunsko svjetlo ne bi smjelo stvarati vidljive sjene. Zbog toga se postavlja što je moguće bliže objektivu kamere, iz smjera prednjega svjetla. Idealno bi bilo kada bi dopunsko svjetlo moglo dolaziti iz samoga objektiva jer bi tako sve sjene koje stvori ostale skrivene.” [20]

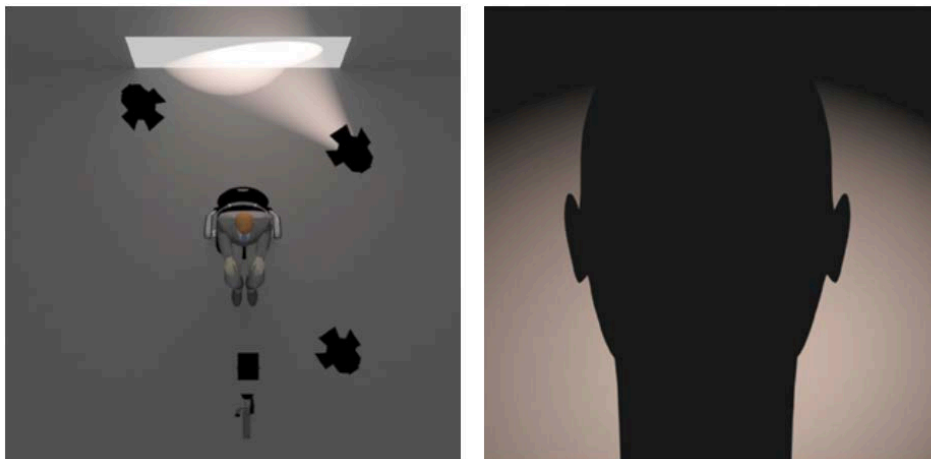
Slika 9.2.2. Dopunsko svjetlo
Izvor: B.Popović; Oblikovanje svjetla za televiziju i film

Stražnje svjetlo se postavlja suprotno od glavnog svijetla i omogućava nam da objekt istaknemo ili odvojimo od pozadine te da je njegov obris jasnije vidljiv.

Slika 9.2.3. Stražnje svjetlo
Izvor: B.Popović; Oblikovanje svjetla za televiziju i film

Pozadinsko svjetlo ima uloge opisivanja prostora ili kompozicijsku ulogu, odnosno, ono uklanja osjećaj “izrezanosti” objekta od pozadine.

Slika 9.2.4. Pozadinsko svjetlo
 Izvor: B.Popović; Oblikovanje svjetla za televiziju i film

Osnovna svjetlosna pozicija čini objekt vidljiv, odvaja ga od pozadine, ublažava kontrast te stvara prostranost.

Slika 9.2.5. Prikaz dopunskog, stražnjeg, pozadinskog i glavnog osvjetljenja na modelu
 Izvor: B.Popović; Oblikovanje svjetla za televiziju i film

9.3. Karakteristike svjetla i zakon reciprociteta

Osnovne karakteristike svjetla koje stvaraju ugođaj na fotografiji su intezitet, temperatura i kontrast.

Intenzitet svjetla odnosi se na količinu svjetlosne energije. Intenzitet je ključan u fotografiji jer određuje koliko dobro vidimo objekt. Sprave za mjerenje inteziteta svjetla nazivaju se svjetlomjeri i oni mjere intenzitet upadnog ili reflektiranog svjetla.

Temperatura boje karakterizira izgled boje svjetlosti koju emitira izvor svjetlosti. Mjeri se u kelvinima (K) i predstavlja toplinu ili hladnoću svjetlosti.

Niže temperature boje (oko 2700-3000 K) predstavljaju toplo, žućkasto svjetlo, slično žaruljama. Više temperature boje (5000 K i više) odgovaraju hladnijoj, plavičastoj svjetlosti, nalik dnevnoj svjetlosti.

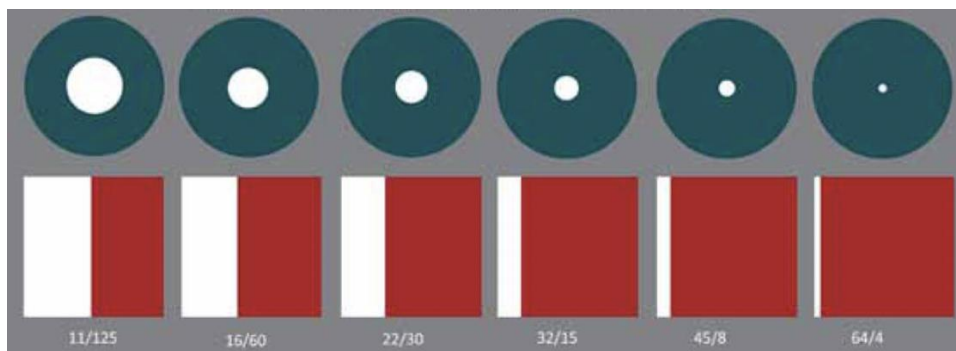
Temperatura boje ključna je u fotografiji za stvaranje specifične atmosfere i raspoloženja.

Kontrast je stupanj varijacije u svjetlini i intezitetu boje na različitim djelovima slike ili scene. Razlikujemo visoki kontrast koji nam daje upečatljiv vizualni dojam i niski kontrast koji čini fotografiju mekšom i prigušenijom. Kontrast se može koristiti za isticanje određenih detalja i stvaranje dramatičnosti.

“Pod pojmom kontrasta podrazumijevamo odnos glavnog i prednjeg svjetla. U osnovi glavno svjetlo nam može dolaziti iz bilo kojeg pravca dok prednje svjetlo uvijek dolazi iz smjera fotoaparata. Jednostavnije rečeno, što je veći kontrast to će dijelovi fotografije koji nisu osvijetljeni i glavnim svjetlom na fotografiji biti tamniji.” [21]

Zakon reciprociteta se odnosi na uzajamni odnos otvora objektiva, brzine zatvarača i osvjetljenosti objekta koji snimamo. Kada promijenimo jedan faktor, sukladno tome moramo mijenjati i drugi da održimo balans.

Blenda, odnosno otvor objektiva propušta duplo više ili duplo manje svjetla od susjednog otvora, a to se odnosi i na ekspoziciju, odnosno brzinu zatvarača. U pravilu to znači da ako povećamo količinu svjetla za jednu jedinicu, trebamo smanjiti količinu vremena, odnosno ekspoziciju za jednu jedinicu.

Slika 9.3.1. Prikaz smanjivanja otvora blende, a produljenje brzine zatvarača
Izvor: <http://borislavbozic.com/ekspozicija-2-pravilo-reciprociteta/>

9.4. Stroboskopska rasvjeta

Stroboskopska rasvjeta, poznatija je kao bljeskalica, kod koje svjetlo 'bljesne' svaki put kada se kamera aktivira, a zatim reciklira svoju snagu. Ona je dobar izbor za pokretanje prvog studia, a prednost je i njen širok raspon izlazne snage, ali njezina težina i veličina čine transport izazovnim.

Bljeskalica je za početnike bolji izbor od kontinuirane rasvjete, jer ju je lakše kontrolirati. Snaga bljeskalice mjeri se u džulima, a svjetla s ocjenom od oko 400/500 džula pružit će više nego dovoljno snage za pokrivanje većine prostorija. Kompleti dolaze s stalcima, reflektorima i dodacima.

9.5. Kontinuirano osvjetljenje

Kontinuirano osvjetljenje, kao što i sam naziv govori, nudi kontinuirani izvor svjetla, za razliku od bljeskalica. To je svjetlo koje je upaljeno cijelo vrijeme.

Ono omogućuje fotografu da ne nagađa kako će fotografija ispasti i ubrzava tijek rada pokazujući gdje će sjene pasti, a same korekcije ili lagane izmjene mogu se napraviti prije snimanja fotografije.

Prilikom snimanja s kontinuiranom rasvjetom ne možemo koristiti ambijentalnu rasvjetu.

Profesionalni fotografi preferiraju bljeskalicu jer sa kontinuiranom rasvjetom ne možemo dobiti tu količinu svjetla, ali nam je ono konstantno prisutno.

9.4. Bljeskalice

Bljeskalice se koriste u studiju i izvan njega. One se montiraju na fotoaparati ili se pričvrste na postolje izvan fotoaparate te ih tako koristimo. Bljeskalice daju svjetlo ili, u slučaju vanjskog dnevnog svjetla, dodaju dopunsko svjetlo.

Relativno su slab izvor energije u usporedbi sa stroboskopskom rasvjetom jer emitiraju oko 1/4 snage koju prosječni stroboskop može proizvesti te proizvode uski snop svjetlosti zbog svoje male veličine. To može rezultirati tvrdim sjenama i očiglednije umjetnim izgledom.

Prednost bljeskalica je njihova cijena, relativno su jeftine. U studiju možemo spojiti nekoliko bljeskalica te ih koristiti zajedno kako bi proizveli dobru studijsku rasvjetu. Također, njihova prednost je i transport budući da su lagane.

9.6. Dodaci za rasvjetu

Velik je izbor dodataka, a većina setova rasvjete dolazi s nekim od njih. Među najčešćima tu su softboxovi, kišobrani, c-stalci, prijenosni reflektori i mnogi drugi.

9.6.1. Softbox

Softbox je modifikator svjetla koji ograničava svjetlost iz umjetnog izvora u kutiju uokvirenu žicom i oslobađa je kroz sloj difuzije.

Softboxovi dolaze u različitim veličinama i oblicima, ali svi su dizajnirani na isti način. Njihov je dizajn u potpunosti odgovoran za omekšavanje i ujednačavanje svijetla. Softboxovi se obično koriste u fotografiji kao meki izvor svjetla koji smanjuje oštre sjene. Zidovi meke kutije obično su reflektirajući kako bi se povećao intenzitet svjetla koje izlazi kroz prednji difuzijski zaslon. Zbog dosljedne meke kvalitete svjetla koje proizvodi, softboxovi su svestrani i koriste se u svim vrstama proizvoda za fotografiranje, portrete, hranu i još mnogo toga.

Postoje softboxovi (kvadratni), octas (osmerokutni) i rotaluxes (pravokutni).

9.6.2. Kišobrani

Fotografski kišobrani jedan su od najjednostavnijih modifikatora svjetla te su kao takvi savršeni za početnike kao jeftin, prenosiv i učinkovit dodatak rasvjeti. Oni omekšavaju i šire svjetlo, omogućavajući osvjetljenje izvan kamere bez oštrih sjena.

Kišobrani se spajaju na vanjski izvor rasvjete, te služe kao vrsta raspršivača, što znači da rasprostiru svjetlost na većem području i stvaraju meku rasvjetu koja je pogodna za fotografiranje portreta i drugih vrsta studijske fotografije.

Kišobrani su poprilično pristupačni i jednostavni za postavljanje.

Postoje dvije vrste kišobrana, bijeli i crni.

Bijeli kišobran ima prozirniju bijelu tkaninu koja raspršuje i širi svjetlost preko veće površine, te tako smanjuje intenzitet svjetla. Oni su najbolji za osvjetljavanje većeg prostora, primjerice grupe ljudi. Budući da šire svjetlost preko veće površine, smanjuju sjaj svjetlosti više nego druge vrste modifikatora.

Crni kišobrani su reflektirajući. Ovi kišobrani zadržavaju veću snagu svjetla i ne šire svjetlost toliko kao bijeli kišobrani. Kada koriste reflektirajuće kišobrane, fotografi usmjeravaju svoj izvor svjetlosti od subjekta u kišobran kako bi reflektirali svjetlost natrag na subjekt. To se obično naziva "odbijanje svjetla".

9.6.3. C-stalci za studijsku fotografiju

C-stalci ne spadaju u jeftine dodatke, ali vrijedi uložiti u njih. Oni su podesivi i mnogo jači od uobičajenih stalaka za rasvjetu. Koristimo ih za postavljanje svjetla u teške i nezgodne položaje.

9.6.4. Svjetlomjer

Svjetlomjer je alat koji mjeri intenzitet svjetla koje pada na površinu (upadno svjetlo) ili se odbija od površine (reflektirajuće svjetlo).

Koristimo ga kako bi odabrali najpovoljnije otvor blende i brzinu zatvarača na svom fotoaparatu na temelju subjekta i trenutnih uvjeta osvjetljenja.

9.6.5. Snoot

Snoots su dugi stošci crne boje koji se sužavaju u mali otvor na prednjoj strani. Često se koriste za isticanje kose, zbog usmjerenog malog svjetla koje daju te zaklanjaju svjetlo i povećavaju smanjenje odsjaja. Samim time izvor svjetla čini udubljenijim.

9.6.6. Prijenosni reflektori

Prijenosni reflektori su neophodan dio pribora za studijsku rasvjetu iako ne spadaju u dodatke. Oni se mogu držati u ruci ili pričvrstiti na postolje kako bi popunili sjene ili podigli svjetlo na lica subjekata.

10. Kamere, objektivi i njihova uloga u snimanju studijskih fotografija

Fotoaparati i objektivi igraju ključnu ulogu u studijskoj fotografiji, utječući na kvalitetu, kompoziciju i kreativne mogućnosti finalnih fotografija. Odabir pravog fotoaparata i objektiva može značajno utjecati na ishod snimanja u studiju.

Visokokvalitetne kamere i objektivi doprinose oštadini, jasnoći i preciznoj reprodukciji boja što je ključno u studijskoj fotografiji gdje je svaki detalj bitan.

Izbor objektiva utječe na kontrolu dubinske oštine, omogućujući fotografima da stvore plitko zamućenje pozadine ili da sve zadrže u fokusu.

Različiti objektivi nude različite perspektive i kompozicije. Širokokutni objektivi hvataju veći dio scene, dok teleobjektivi mogu komprimirati udaljenosti i izolirati objekte.

Maksimalni otvor blende objektiva utječu na to koliko dobro objektiv radi u uvjetima slabog osvjetljenja, što je važno kada radite sa postavkama studijske rasvjete.

Mogućnost prebacivanja između različitih objektiva daje fotografima kreativnu slobodu eksperimentiranja s kompozicijama i stilovima.

U konačnici, prava kombinacija fotoaparata i objektiva pomoći će fotografu da ostvari svoju umjetničku viziju i snimi zapanjujuće fotografije u kontroliranom okruženju studija.

10.1. Fotoaparati

Mnogi studijski fotografi preferiraju fotoaparate srednjeg formata zbog većih senzora i veće rezolucije. “Prema formatu, odnosno veličini slike koja se fotografiranjem osvjetljuje, fotografski se aparati dijele na one vrlo malog formata, leica-formata, srednjega formata te velikoga formata.” [22]

Fotoaparati srednjeg formata nude iznimnu kvalitetu slike, dinamički raspon i detalje, što ih čini idealnim za snimanje zamršenih tekstura i izradu velikih ispisa.

“DSLR fotoaparati radi s fiksnim, digitalnim sensorom. Može automatski fokusirati i spremati tisuće fotografija na internoj memorijskoj kartici, što ga čini omiljenim izborom fotoaparata kako za profesionalce tako i za početnike.” [23]

Oni su svestrani i široko se koriste u studijskoj fotografiji, a nude i niz značajki kao što su promjenjivi objektiv, u potpunosti prilagođene postavke, a i kompatibilni su sa studijskom rasvjetom. Jedan od benefita dslr fotoaparata je i mogućnost digitalnog pregleda u stvarnom vremenu što omogućuje fotografu da u trenutku prilagodi postavke osvjetljenja i kompozicije.

Kamere bez zrcala ili mirrorless fotoaparati stekli su popularnost zbog svoje kompaktne veličine, laganog dizajna i napredne tehnologije. “Te su kamere fizički manje od tradicionalnih DSLR-a jer nemaju ogledalo koje odražava ono što objektiv vidi do tražila. Oslobađanjem ogledala ne samo da ćete zauzeti manje prostora, već to znači i da je senzor postavljen bliže objektivu.” [24]

Imaju elektronička tražila koja simuliraju konačnu sliku, omogućujući fotografima da vide utjecaj postavki i prilagodbi osvjetljenja prije samog snimanja.

10.2. Objektiv

Standardni objektiv (50 mm) su vrlo slični ljudskom vidu, što ih čini svestranim za razne studijske snimke. Često se koriste za slike glava, portrete i modne fotografije.

Širokokutni objektiv (24 mm do 35 mm) hvataju šire vidno polje, što ih čini prikladnima za snimanje scena s više elemenata u kadru. Mogu se kreativno koristiti za portrete okruženja i grupne snimke.

Teleobjektiv (85 mm i više) komprimiraju udaljenosti, a to se može koristiti za stvaranje laskavih portreta s malom dubinskom oštrinom. Također su korisni za izdvajanje objekata iz pozadine i snimanje detalja.

Makro objektiv: Makro objektiv dizajnirani su za fotografiranje iz blizine, što ih čini idealnim za snimanje zamršenih detalja i tekstura. Obično se koriste za fotografiranje proizvoda i snimanje likovne umjetnosti.

Tilt-Shift objektivima nazivaju se još i perspektivnim kontrolnim objektivima. Oni mijenjaju položaj objektiva u odnosu na senzor slike fotoaparata. Kada se leća nagne tako da više nije paralelna sa senzorom slike fotoaparata, ona pomiče ravninu fokusa i mijenja dubinsku oštrinu. Kada se leća pomakne, ponovno usmjerava sliku koja ulazi u vaš fotoaparat, omogućujući vam da snimate fotografije s onoga što se čini različitim točkama gledišta bez pomicanja kućišta fotoaparata. Npr. Koristimo ga kod fotografiranja zrcala da se fotograf i fotoaparat ne pojavi u odrazu zrcala. Pomicanje leće u stranu omogućuje fotografu da stoji sa strane zrcala, ali i dalje izgleda kao da ste okrenuti licem u njega.

Kada govorimo o korekciji perspektive, tilt-shift objektivima možemo koristiti za stvaranje minijaturnog efekta, za uklanjanje izobličenja perspektive u arhitektonskoj fotografiji, za fotografiranje zrcala, snimanje fotografije krajolika, snimanje portreta s više točaka fokusa itd.

11. Iz prve ruke - razgovor sa modelom i dizajnerom rasvjete

Kroz istraživanje literature za ovaj rad, došla sam do zaključka da se u studijskoj fotografiji najveći fokus stavlja na modela, fotografa i rasvjetu. Zbog toga ovaj rad obuhvaća i intervju sa poznatim Hrvatskim modelom; Lejlom Filipović i poznatim Hrvatskim dizajnerom rasvjete; Sašom Mondecarom.

Kroz razgovore s njima nastojim temu prikazati sa još jedne strane gledišta, odnosno iz prve ruke navedenih subjekta.

11.1. Model u svijetu studijske fotografije

Lejla Filipović, rođena Šehović je poznat Hrvatski model rodom iz Dubrovnika. Rođena je 1976. Godine, a 1998.godine je proglašena za Miss Hrvatske. Kako sama za sebe kaže, Lejla je zaljubljenica u modu, a trenutno je menadžer odnosa s javnošću.

Slika x.x. Lejla Filipović

Izvor: <https://lejlafilepovic.com/editorijal-story1/>

Lejla za sebe kaže kako je napunila poprilično iskustvo i da ima puno utakmica u nogama, a o iskustvu sa studijskom fotografijom ističe da se prvog snimanja s jedne strane nerado sjeća, dok joj je s druge strane to ipak bio početnički korak te ima sačuvane te fotografije. Također, to je snimanje bilo dosta teško i zahtjevno za nju kao početnicu koja još nije znala kako stati ni pozirati, a imala je i poprilično nestrpljivog fotografa koji je bio sklon promjenama raspoloženja i volio je raditi sam sa modelom. Kad sada razmišlja o tome emocije joj se miješaju, ali kaže da su počeci najteži u svemu, a kasnije je sve stvar prakse.

Kod fotografa prije svega cijeni jednostavnost. Voli kad su fotografi brzi i kvalitetni jer se na fotografiji svaki pad koncentracije i umora vidi na licu.

Najdraže joj je kad klikneš s fotografom koji zna što želi, ima cilj, usmjeri modela i odradi to brzo.

Lejla smatra da je prilagodljivost ključna u svakom snimanju. Kad je bila mlađa nije se usudila proturječiti ljudima s kojima je radila, a sad ipak ima svoje uvjete; npr. voli da joj je toplo u studio jer se nasmrzavala snimanjući razne kampanje kroz život.

Misli da fleksibilnost mora biti obostrana i da je i dalje, nakon tolko godina, u svakom novom snimanju bitna.

Što se tiče konstruktivne povratne informacije fotografima tijekom snimanja, Lejla uvijek pusti ljude da odrade svoj posao, vizažista da odraditi svoj, frizer svoj, stilist svoj i fotograf svoj. Kaže da kad se radi za klijenta i kad postoje smjernice teško je dati svoje ideje, ali kad radi za sebe, to je druga stvar, onda ona daje fotografu smjernice i dogovora sa frizerom i šminkerom, ali kod rada za klijenta to je već unaprijed predodređeno. Sve drugo je stvar dogovora i poštivanje klijenta. Uvijek ima malo prostora da se da konstruktivna kritika.

Za nju je uloga u naknadnoj obradi fotografije stvar dogovora. U svim poslovima koje radi dobije fotografije na uvid, te obično odabere 20tak fotografija koje će se obraditi i onda koristiti u kampanji. Obrada je stvar fotografa, neki vole malo više, a neki manje obraditi fotografiju, ali klijent je zadnji koji će dati sud i odobriti. Najviše voli kad se fotografija minimalno obradi, ne voli pretjerani photoshop.

Osjećaj koji ju obuhvati nakon što vidi konačne fotografije je ponos. Neka snimanja su joj bila jako zahtjevna, neka manje, ali na kraju joj fotografija ostaju za trajnu uspomenu. U konačnici joj je bitno da su svi zadovoljni i da su napravili dobar posao pa je onda i ona ponosna kako na sebe tako i na ekipu koja je sudjelovala.

Fotografima koji prvi put rade s modelima bi savjetovala strpljenje. Smatra da je to ključno sa mladim modelima koji ulaze u taj posao. Kaže da je jako velika razlika između današnjih početaka i njene generacije koji nisu imali ni mobitele ni društvene mreže, dok mladi danas ipak znaju kako pozirati. Zato definitivno treba samo strpljenje i dobar fotograf koji će ih usmjeriti i opustiti, biti podrška i dati modelu malo komplimenata za samopouzdanje.

Savjet koji bi dala je taj da i ona dan danas nakon tolko vremena prihvaća savjete ne samo od fotografa nego od svih članova tima jer misli da treba biti otvoren za njih. Svaki savjet koji se dobije ili kritika koja nam skrene pažnju je dobra.

Smatra da je za dobro snimanje bitna suradnja i opuštenost jer se na licu i tijelu vidi grč i stres. Bitno je pustiti fotografu da vas vodi i usmjeri sa iskustvom.

11.2. Dizajner svijetla o svijetu studijske fotografije

Aleksandar Saša Mondecar je jedan od vodećih hrvatskih dizajnera rasvjete koji djeluje u sferi kazališne rasvjete. Osvojio je brojne nagrade i priznanja od kojih se ističe osobna zahvala Ministra kulture Republike Hrvatske, za ukupan doprinos kulturi Republike Hrvatske.

Slika x.x. Aleksandar Saša Mondecar

Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/Aleksandar_Mondecar

Saša Mondecar kaže da ga je prema odluci da postane dizajner rasvjete potakla hereditarno ljubav prema teatru i estetici vizuala. Za njega je uloga rasvjete u fotografiji oplemenjivanje fotografije u nastojanju dok su ključni elementi koje dobro osvjetljenje unosi u fotografiju energija emocije u ambijentu i atmosferi. Preferira različite izvore svijetla za različite stilove fotografija, a naglašava i da je svaka kompozicija priča za sebe i inspirira drugačije svojim postojanjem.

Ističe noć punog mjeseca kao izazov u radu i kao jedan od primjera kada je eksperimentiranje s rasvjetom dovelo do neočekivanih, ali pozitivnih rezultata.

Za kraj, Mondecar naglašava da obrazovanje, literatura i ambicija te ljubav prema pozivu pomaže u inspiraciji. Trebamo se odmaknuti od ega i poslušati savjete. Svi savjeti pomažu, neki afirmativni, a neki upozoravaju da se ne uleti u zamku taštine.

12. Fotografiranje djece u studiu

Fotografiranje djece u studijskom okruženju zahtijeva jedinstven pristup zbog izazova koje nosi rad s mladim subjektima. Djeca mogu biti nepredvidiva. Strpljenje i fleksibilnost su jedan od ključnih faktora u pristupu.

Kod fotografiranja djece u studiu važno je uspostaviti ugodno okruženje, potruditi se da im ne bude neugodno jer su djeca često sramežljiva u nepoznatom okruženju.

Jedna od najbitnijih stavki je svakako i sigurnost. Studio treba biti lišen svake potencijalne opasnosti, a oprema sigurno postavljena.

Scenografija treba biti prilagođena dobi djeteta i temi snimanja, rekviziti i pozadina mogu odražavati djetetove interese i osobnost te tako dodatno doprinjeti personalizacije svakog foto snimanja. Rekviziti i igračke kao dio scenografije pomoći će zadržati pozornost i stvoriti dinamične snimke.

Studijska fotografija djece je posebna po tome što djecu možemo potaknuti da budu prirodni, možemo iz njih dobiti istinsku znatiželju, nevinosti i prirodne izraze. Zbog svega toga bitno je dobro komunicirati na način primjeren djeci.

Svakako treba uzeti u obzir kratku pažnju koju djeca imaju, te je zbog toga potrebno snimanje odraditi što brže moguće.

Dinamičnim i razigranim pozama fotografije će prikazati iskrene trenutke djetetove osobnosti i energije, a prisutnost roditelja može djete učiniti spremnijim za suradnju.

Svako je dijete jedinstveno i ne postoji univerzalni pristup fotografiranju u studijskom okruženju. Fleksibilnost, kreativnost i iskrena ljubav prema radu s djecom od velike je važnosti u stvaranju trajnih uspomena za obitelj.

13. Obiteljski foto albumi

Fotografije su se kroz povijest zbog svoje glomaznosti čuvale u drvenim ili kožnim kutijama. Prvi albumi počeli su se koristiti krajem 19.stoljeća kada je fotografija postala dostupna većem broju ljudi.

Iako je danas izrada obiteljskih foto albuma dostupna velikom broju ljudi, svejedno mnogi fotografije spremaju na mobilnim uređajima ili računalima.

No, sve je više aplikacija koje nam omogućavaju da sami kreiramo foto knjige koje će ostati trajna uspomena na određeni period života ili pojedini događaj. Te su foto knjige danas svima dostupne, kako financijski, tako i lokacijski. Osim dostupnosti, one su kreativan način za prezentiranje fotografija našim najbližim u ovo suvremeno doba.

14. Praktični dio: Autorske fotografije i foto knjiga

Slika 14.1. Studijska fotografija mlađeg djeteta
Izvor: Autorska fotografija

Slika 14.2. Studijska fotografija mlađeg djeteta
Izvor: Autorska fotografija

Slika 14.3. Studijska fotografija starijeg djeteta

Slika 14.4. Studijska fotografija starijeg djeteta

Izvor: Autorska fotografija

Slika 14.5. Studijska fotografija djece
Izvor: Autorska fotografija

Slika 14.6. Studijska fotografija djece
Izvor: Autorska fotografija

15. Zaključak

Ovaj diplomski rad nastoji osvjestiti studijsku fotografiju i emocije koje ona prenosi kroz modela, fotografa, dizajnera rasvjete, vizažista, frizera itd.

Studijska fotografija je dinamično područje koje se značajno razvilo kroz povijest te se od najranijih početaka i ranih portretnih studija u 19. Stoljeću do današnjih modernih digitalnih studija konstantno prilagođavala kako promjenama u tehnologiji, tako i društvenim promjenama te umjetničkim trendovima. Ovaj rad je istražio kako je studijska fotografija ne samo oblikovala našu vizualnu kulturu, već je odražavala i širi kulturni, društveni i tehnološki kontekst svog vremena.

Studijska fotografija, sa svojim kontroliranim okruženjem, profesionalnim osvjetljenjem i pažnjom za detalje, ostavlja trajan trag na krajnjem korisniku. Richard Avedon, Annie Leibovitz i Yousuf Karsh su doprinjeli fotografiji ostavivši neizbrisiv trag na mediju, pomičući granice mogućeg unutar kontroliranog okruženja studija. Njihove bezvremenske fotografije postale su temelj naše kulture i ostavile trajni utjecaj na područja mode i umjetnosti.

Ovaj rad je ističući pedantnu vještinu potrebnu za izradu iznimnih fotografija obradio komponente studijske fotografije, od rasvjete i opreme do scenografije i modela. Naglašava svestranost i širinu ove umjetničke forme, a kroz razgovore sa najboljim hrvatskim umjetnicima u svojim područjima dobili smo informacije iz prve ruke i pogled iz njihovih očiju.

Rad naglašava važnost kreativnosti u studijskoj fotografiji te tehničke vještine, i prilagodljivosti u prevladavanju tih prepreka kao što je i sama Lejla Filipović u svom razgovoru objasnila, a Saša Aleksandar Mondecar je istaknuo da svi trebamo poslušati savjete jer svi savjeti pomažu, neki afirmativni, a neki upozoravaju da se ne uleti u zamku taštine.

S pojavom digitalne tehnologije te samom pristupačnosti opreme, sve se više pojedinaca bavi studijskom fotografijom, pridonoseći raznolikom i dinamičnom krajoliku kreativnosti. Studijska fotografija nastavit će ostavljati trag te će i dalje ostati vitalni medij za hvatanje suštine tema i prenošenje ideja bilo to u rukama profesionalaca ili mladih talentiranih amatera.

16. Popis literature

[1] S.Sontag: O fotografiji, 1971, str. 14.

[2] M. Fizi: Fotografija, Epoha, Zagreb, 1966.

[3] Proleksis enciklopedija

<https://proleksis.lzmk.hr/16682/> , dostupno 5.9.2023.

[4] Britannica, Arts and culture

<https://www.britannica.com/technology/calotype> , dostupno 5.9.2023.

[5] Wet plate colodion

<https://www.robertgojevic.com/wet-plate-collodion/> , dostupno 5.9.2023.

[6] Cambridge University Press & Assessment

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/green-screen> , dostupno 15.9.2023.

[7] Romulic&Stojcic Multimedia studio

<https://romulic.com/gallery/product-and-studio> , dostupno 6.9.2023.

[8] The Talks

<https://the-talks.com/interview/mario-sorrenti/> , dostupno 15.9.2023.

[9] ULUPUH

<https://ulupuh.hr/clanovi/hoyka-damir/> , dostupno 6.9.2023.

[10] Umjetnički paviljon u Zagrebu

<https://umjetnicki-paviljon.hr/portfolio-item/steve-mccurry-south-southeast-zivot-u-slikama/> , dostupno 5.9.2023.

[11] MoMa

<https://www.moma.org/collection/works/50989> , dostupno 5.9.2023.

[12] Photographytalk

<https://www.photographytalk.com/photography-articles/8082-lunch-atop-a-skyscraper-the-story-behind-the-death-defying-1932-photo> , dostupno 5.9.2023.

[13] Public delivery

<https://publicdelivery.org/diane-arbus-twins/> , dostupno 6.9.2023.

[14] Artsy

<https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-story-surreal-photograph-salvador-dali-three-flying-cats> , dostupno 6.9.2023.

[15] Museu collection

<https://www.getty.edu/art/collection/object/104E4A> , dostupno 6.9.2023.

[16] Color Experts International Inc

<https://www.colorexperthsd.com/blog/set-up-a-studio-for-model-photography/> , dostupno 5.9.2023.

[17] Hrvatska enciklopedija

<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=54811> , dostupno 5.9.2023.

[18] A.Mondecar; Uvod u kazališnu rasvjetu

[19] B.Popović; Oblikovanje svjetla za televiziju i film, Svibanj 2018. , str 107. - 123

[20] B.Popović; Oblikovanje svjetla za televiziju i film, Svibanj 2018. , str 107. - 123

[21] Borislav Bozic

<https://fotonauk.com/studijska-rasvjeta-izracunavanje-kontrasta/> , dostupno 3.10.2023.

[22] Hrvatska enciklopedija

<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=30085> , dostupno 6.9.2023.

[23] Adobe

<https://www.adobe.com/creativecloud/photography/discover/dslr-camera.html> , dostupno 6.9.2023.

[24] MCP Actions

<https://mcpactions.com/bs/kamere-bez-ogledala/> , dostupno 6.9.2023.